

IZVEŠTAJ

Ispitivanje položaja i potreba mladih u lokalnim zajednicama

Građanske Inicijative su pokrenule *Program za mlade* 2000. godine sa idejom da podstaknu mlade ljude da postanu aktivni građani, pokrenu nezavisne inicijative ili podrže postojeće i uključe se u procese kreiranja pozitivnih promena u Srbiji. U cilju povećanja aktivizma među mladima razvijeni su brojni projekti, među njima »Postani građani/ka«, »Društvena akcija mladih«, »Jačanje akpaciteta omladinskih NVO u Srbiji«.

Grupama mladih, koje su oformljene u okviru progama *Postani građanin/ka* ili su već aktivne u svojim lokalnim sredinama, GI pružaju podršku kako bi aktivno učestvovala u procesu rešavanja problema u zajednici. Pored treninga kojima se jačaju kapaciteti ovih grupa za samostalno delovanje, GI su organizovale istraživanje potreba i položaja mladih u lokalnim sredinama, kako bi pružile omladinskim grupama početnu tačku za planiranje svojih prvih akcija.

Počev od 2002. godine, pa do danas, istraživanje je sprovedeno u 17 (*18 sa Kanjižom*) gradova, u svim regionima Srbije, uključujući Vojvodinu.

Organizacija istraživanja ima svoj definisan tok: Članovi omladinskih grupa prolaze trening u kojem se upoznaju sa osnovnim elementima istraživanja. Naročita pažnja posvećuje se predstavljanju i eventualnom prilagođavanju unapred pripremljenog upitnika, objašnjavanju izbora uzorka i vežbanju komunikacije sa potencijalnim ispitanicima. Mladi koji su istraživanje sprovedli u oktobru 2005. godine, dobili su takođe i instrukcije za kodiranje otvorenih pitanja i unos podataka u unapred pripremljenu bazu u excelu. Za obradu podataka i pisanje izveštaja zaduženi su saradnici GI, psiholozi koji rade ujedno i kao treneri na omladinskim programima. Gotovi izveštaji dostavljaju se omladinskim grupama koje, zatim, organizuju promociju radi upoznavanja građana sa položajem i potrebama mladih u njihovoj zajednici. Takođe, mladi koriste dobijene rezultate kako bi isplanirali akciju kojom će odgovoriti na neku bitnu potrebu koja postoji u lokalnoj sredini. U planiranju akcije mladima su korisni ne samo podaci o potrebama mladih, već i o celokupnom identitetu grada i problemima njegovih građana.

Za potrebe ovog izveštaja, fokusiraćemo se na one aspekte istraživanja koji se bave položajem, potrebama i participacijom mladih, iz perspektive kako mladih, tako i starijih sugrađana.

U prva dva grada, istraživanje je obavljeno samo na uzorku mladih, od 17 do 30 godina. U svim sledećim gradovima, uključeni su u uzorak i odrasli, mada je

uzorak planiran tako da uzrasne kategorije budu disproporcionalno zastupljene, tj. tako da bi više bilo izraženo mišljenje mladih.

Pored kontrolisanih demografskih varijabli – uzrasta i pola, registrovane su i sledeće demografske karakteristike: broj godina života u mestu ispitivanja, stepen obrazovanja, zaposlenost, a za mlade i priroda zaposlenja (stalno/privremeno, u struci/van struke, prijavljeno/neprijavljeno, adekvatno prijavljeno ili ne). Ispitanici su, takođe, mogli da se izjasne i o svojoj nacionalnoj pripadnosti, ali odgovor na to pitanje bio je opcion.

Uzorak:

Tabela 1: osnovni podaci o uzorku

Grad	Ukupan broj ispitanika	Mladi (15-30 godina)	Odrasli (31-60 godina)	Vreme ispitivanja
Aleksinac	156	100%	/	avgust 2002
Babušnica	150	100%	/	avgust 2002
Bečej	120	49%	51%	maj 2005
Bor	120	67%	33%	mart 2004
Kikinda	211	30%	70%	maj 2005
Prijepolje	120	58%	42%	maj 2004
Zaječar	120	65%	35%	mart 2004
Arilje	108	69%	31%	oktobar 2005
Bajina Bašta	149	60%	40%	oktobar 2005
Kosjerić	144	60%	40%	oktobar 2005
Krupanj	149	61%	39%	oktobar 2005
Loznica	146	61%	39%	oktobar 2005
Mionica	148	61%	39%	oktobar 2005
Šabac	150	60%	40%	oktobar 2005
Ub	150	60%	40%	oktobar 2005
Užice	144	62%	38%	oktobar 2005
Valjevo	103	56%	44%	oktobar 2005

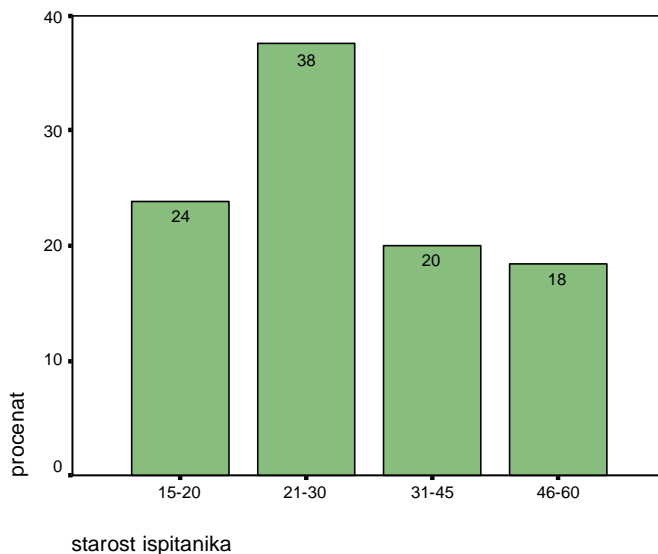
Ukupan broj ispitanika: 2388.

Obzirom na stalan proces usavršavanja upitnika i prilagođavanja specifičnim potrebama omladinskih grupa u pojedinim sredinama, raspoložemo podacima koji nisu, po svojem sadržaju i svojoj formi, ujednačeni među svim ispitanim gradovima. Najveći deo analiza izvršili smo na uzorku poslednjih 10 gradova, tj. na 1393 ispitanika. Manji deo analiza, pretežno analiza odgovora na otvorenim pitanjima, obuhvata i ispitanike u drugim gradovima.

U prikazu rezultata biće naglašeno na kojem uzorku su rađene analize.

Da bismo ilustrirali entuzijazam i odgovornost mladih koji sprovodili istraživanje u svojim sredinama, dovoljno je reći da su, u 10 gradova gde se istraživanje sprovodilo u oktobru 2005., mladi prikupili podatke za svega nedelju dana, te da su u velikoj meri ispoštovali pravila za izbor uzorka. Naime, planirana uzrasna struktura uzorka (N = 1393) bila je 20% (15-20 godina), 40% (21-30 godina), 20% (31-45 godina) i 20% (46-60 godina). Polna struktura trebalo je da bude ujednačena. Realizovan uzorak ima sledeću uzrasnu strukturu:

Grafikon 1: Procenti ispitanika po uzrasnim kategorijama

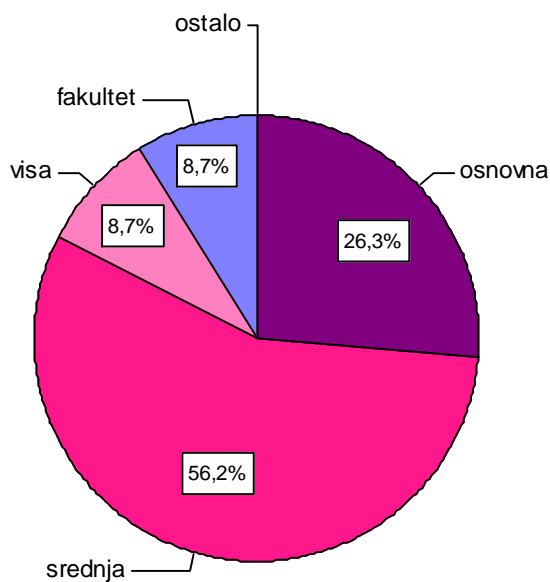

Kao što vidimo, dobijeni procenti ispitanika po uzrasnim kategorijama gotovo idealno odgovaraju planiranoj uzrasnoj strukturi. Što se tiče polne strukture, žena u uzorku ima 51%, a muškaraca 49%.

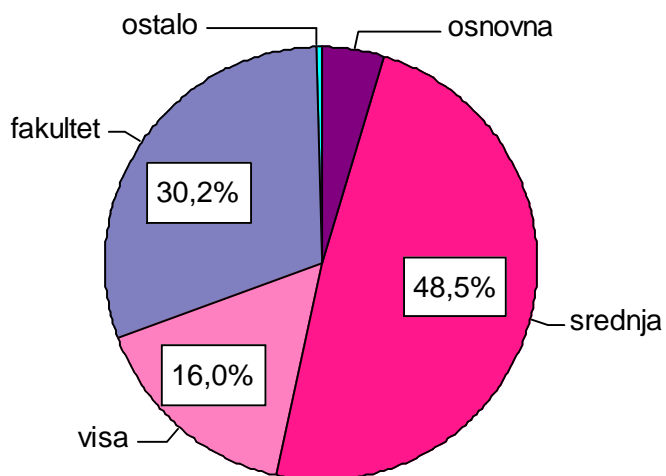
Prosečan uzrast ispitanika iz kategorije mladih (15 do 30 godina) je 22 godine, a prosečan uzrast ispitanika iz kategorije odraslih (31 do 60 godina) je 45 godina. Prosečan broj godina provedenih u mestu ispitivanja za mlađe ispitanike je 20 godina, a za starije je to 35 godina.

Obrazovanje ispitanika, na istom uzorku, prikazaćemo posebno za mlade, posebno za starije ispitanike.

Grafikon 2: Raspodela stepena obrazovanja, za ispitanike do 30 godina starosti:

Grafikon 3: Obrazovanje ispitanika od 31-60 godina starosti:

Kao što vidimo, na grafikonima 2 i 3, u uzorku mladih mnogo je više zastupljeno ispitanika koji imaju završenu samo osnovnu školu, budući da se deo njih još uvek nalazi u procesu školovanja. Obrazovna struktura ostatka uzorka je pomerena u odnosu na obrazovanje opšte populacije, i to u pravcu veće zastupljenosti osoba višeg i visokog obrazovanja.

Neki objektivni pokazatelji položaja mladih

I Zaposlenost

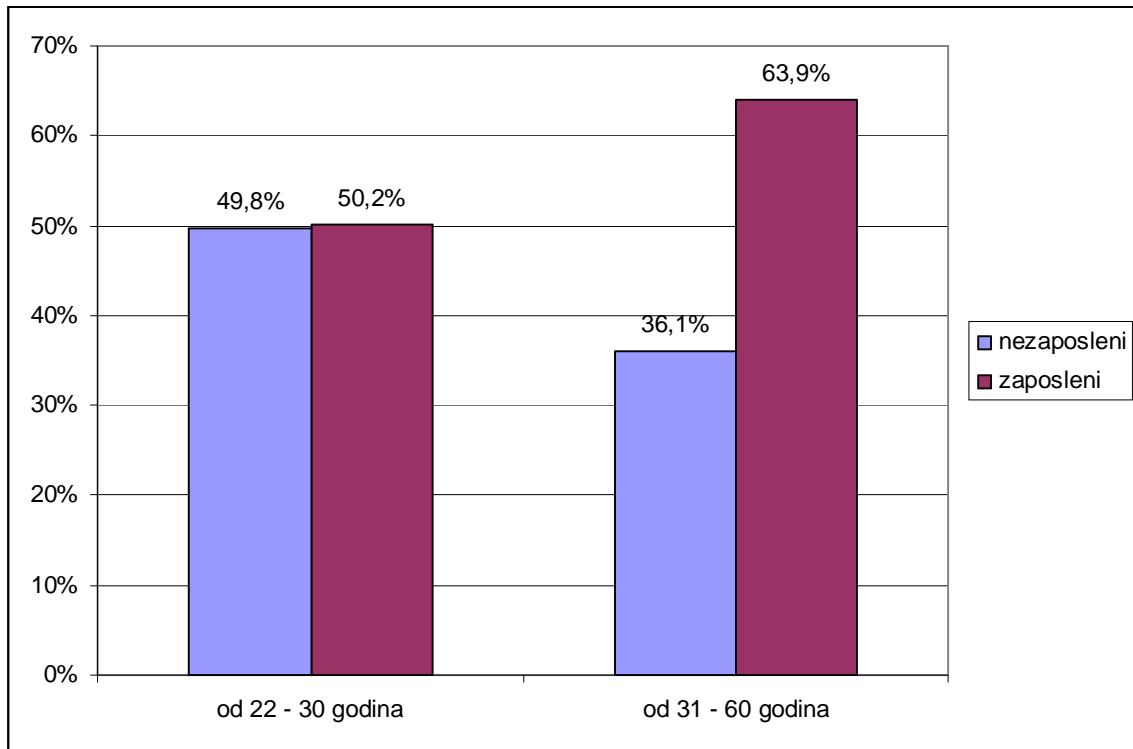
U uzorku u celini, nezaposlenih ima 55.7%, a zaposlenih 44.3% (N = 1393). Prema podacima Nacionalne službe za zapošljavanje, stopa zvanično registrovane nezaposlenosti, u septembru 2005. godine, iznosila je 27.33%. Ogromna razlika. Postavlja se pitanje, koji podaci su bliži stvarnom stanju na terenu? Koliko možemo verovati zvaničnim podacima, ukoliko oni pod aktivnim stanovništvom (radnom snagom) u odnosu na koje se i računa stopa nezaposlenosti, podrazumevaju građani od 15 godina starosti pa naviše?

Kada uzorak radno sposobnih ispitanika, (preko 22 godine starosti) podelimo na mlađe (do 30) i starije (preko 30 godina), dobijemo raspodelu zaposlenosti koju prikazuje Grafikon 4. Uzrasno raspodeljen uzorak pokazuje još nepovoljniju sliku o nezaposlenosti, kada su mladi u pitanju. Prema zvaničnim podacima za septembar 2005, stopa nezaposlenosti u grupi mladih (od 15 - 30 godina) iznosi 34.3%. Prema našim podacima, iz oktobra 2005., stopa nezaposlenosti iznosi blizu 50%!

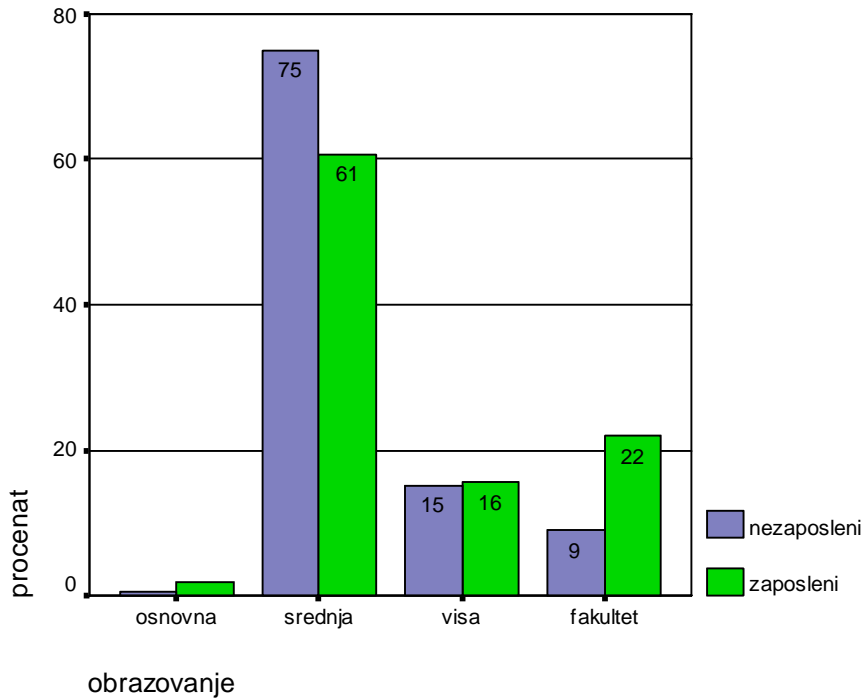
Broj nezaposlenih i zaposlenih je jednak, iako se radi o mladima koji su, po svojim godinama školovanja, stekli uslove za rad.

Podaci o nezaposlenosti odraslih, preko 31 godine starosti, takođe su veoma zabrinjavajući, posebno kada se ima u vidu da se radi o uzorku gde blizu polovine ispitanika ima završeno više ili visoko obrazovanje!

Grafikon 4: raspodela nezaposlenosti po uzrasnim kategorijama

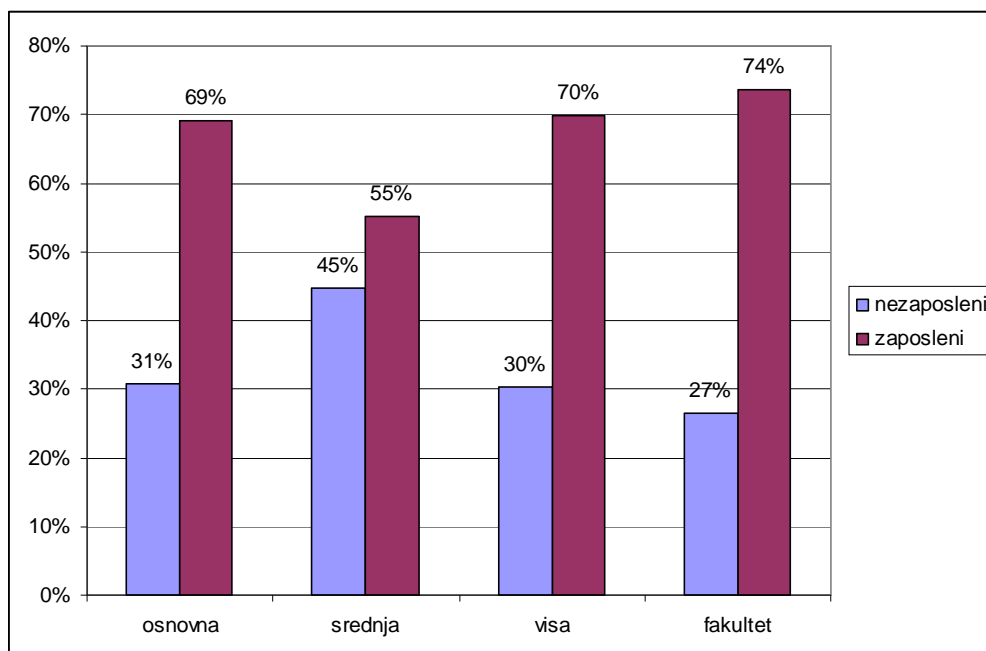

Grafikon 5: Struktura nezaposlenosti kod mladih od 22-30 godina starosti, prema obrazovanju

Najviše nezaposlenih mladih (preko 22 godine starosti) ima među onima sa završenom srednjom školom. Unutar ove kategorije ima više nezaposlenih nego zaposlenih mladih. Prema Grafikonu 5, sasvim je drugačija slika za mlade za završenim fakultetom: njihove šanse za nalaženje posla očigledno dramatično rastu, budući da je procenat zaposlenih 1.5 puta veći od procenta nezaposlenih sa visokom stručnom spremom.

Grafikon 6: Struktura nezaposlenosti kod odraslih od 31-60 godina starosti, prema obrazovanju

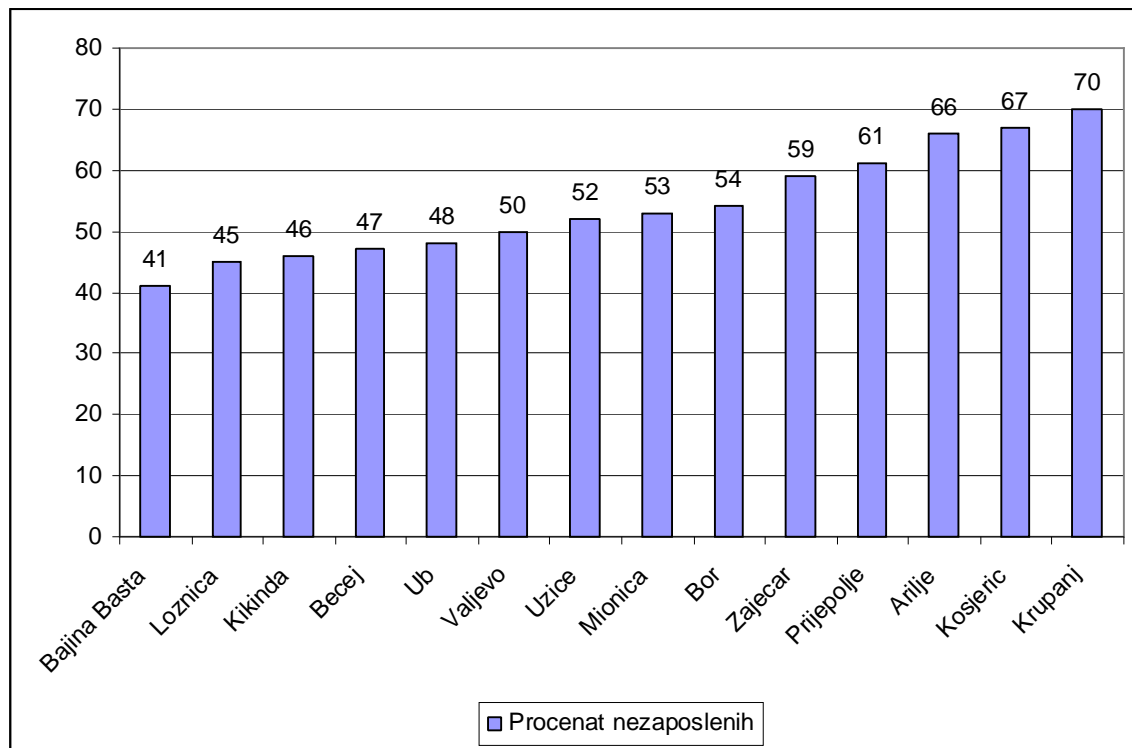

Kod odraslih je procenat zaposlenih veći od procenta nezaposlenih u svim kategorijama stručne spreme. Naši rezultati ukazuju na posebne teškoće mladih u nalaženju posla, bez obzira na stručnu spremu, što bi trebalo istražiti detaljnije. Bilo bi značajno imati podatke o problemima u nalaženju prvog posla, kao i istražiti trendove u broju otvorenih radnih mesta.

Odrasli sa SSS takođe imaju najveću stopu nezaposlenosti. Naši nalazi se, u ovom slučaju, podudaraju sa zvaničnom statistikom: prema Nacionalnoj službi za zapošljavanje udeo građana sa III i IV stepenom u ukupnom broju nezaposlenih iznosi 54.2%.

Takođe, problem nezaposlenosti mladih treba staviti u kontekst lokalnih sredina koje se i same međusobno značajno razlikuju po obimu nezaposlenosti, što pokazuje Grafikon 7.

Grafikon 7: Procenat nezaposlenih u ukupnom uzorku, po gradovima

Od ukupno 270 zaposlenih mladih (uzrasta od 15 do 30 godina), 250 nam je dalo podatke o tipu svog zaposlenja. Rezultati koje smo dobili zabrinjavaju možda čak i više nego podaci o samoj nezaposlenosti. Naime:

52% zaposlenih mladih osoba NE radi u svojoj struci.

43% zaposlenih mladih NEMA stalno zaposlenje.

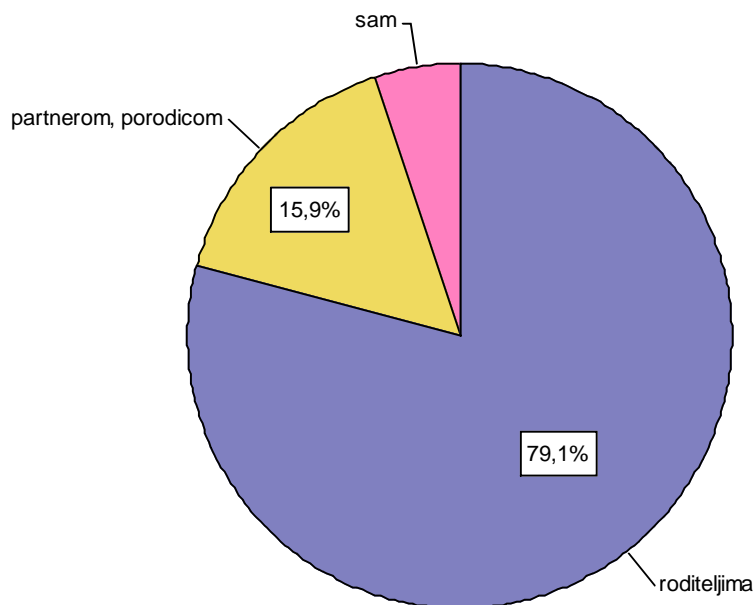
Čak 41% mladih koji rade, njihovi poslodavci NISU prijavili, te za njih ne plaćaju nikakve doprinose.

Za preostalih 49% poslodavci plaćaju doprinose koji NE odgovaraju njihovoj stručnoj spreml. Drugim rečima, za samo 10% zaposlenih mladih ljudi poslodavci plaćaju doprinose koji su adekvatni njihovoj stručnoj spreml!

II Način života

O položaju mladih mnogo nam govore i neki pokazatelji načina života: s kim žive, koliko često putuju, koliko su im pristupačni računar i internet.

Grafikon 8: S kim žive mladi

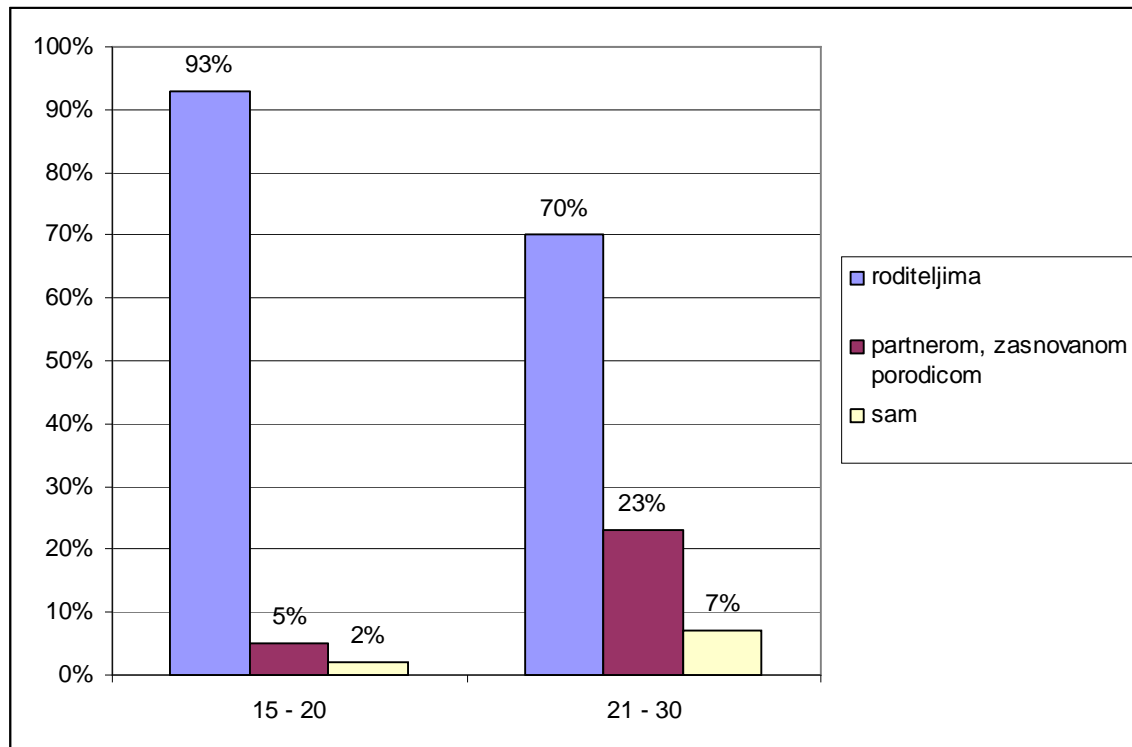

Na ukupnom poduzorku mladih (od 15 do 30 godina), gotovo 80% živi sa roditeljima!

Situacija jedva da je bolja za mlade starije od 20 godina (vidi Grafikon 9) – njih 70% živi u roditeljskom domu. Nalazi istraživanja sprovedenog 2002. godine od

strane grupe stručnjaka iz Centra za proučavanje alternativa na većem i reprezentativnijem uzorku od našeg, pokazuju da kod roditelja živi 77% ispitanika od 16-24 godine i 64% mladih od 25-30 godina.

Grafikon 9: S kim žive mladi, podeljeno po uzrastu

Izgleda da je osnovni motiv za početak odvajanja od roditelja – zajednički život s partnerom. Broj mladih koji mogu (i žele) da se osamostale na tom uzrastu je zanemarljiv – svega 7%. Kako navodi sociološkinja Smiljka Tomanović iz Instituta za sociološka istraživanja i članica istraživačkog tima Centra za proučavanje alternativa, odvajanje od roditelja, za naše mlade, podrazumeva zasnivanje braka i rađanje dece: »Naši mladi ne znaju za samostalan život, van braka i porodice«. Možemo se u potpunosti složiti s konstatacijom da je samostalan život, uključujući fizičku odvojenost od roditelja i materijalnu nezavisnot, zaista nepoznat većini mladih u Srbiji.

Iako bi se očekivalo da zaposlenje predstavlja osnovni uslov za početak samostalnog života, u ispitivanim gradovima to nije slučaj. 68% zaposlenih mladih i dalje žive s roditeljima! Nedostatak sopstvenog stana i loša materijalna situacija, razlog su zbog kojeg mladi koji su završili školu, zaposlili se, zasnivali brak, ne mogu da budu samostalni u odnosu na svoje roditelje. Prema pomenutom istraživanju Centra za proučavanje alternativa, trećinu mladih od 31 do 35 godina još uvek izdržavaju roditelji!

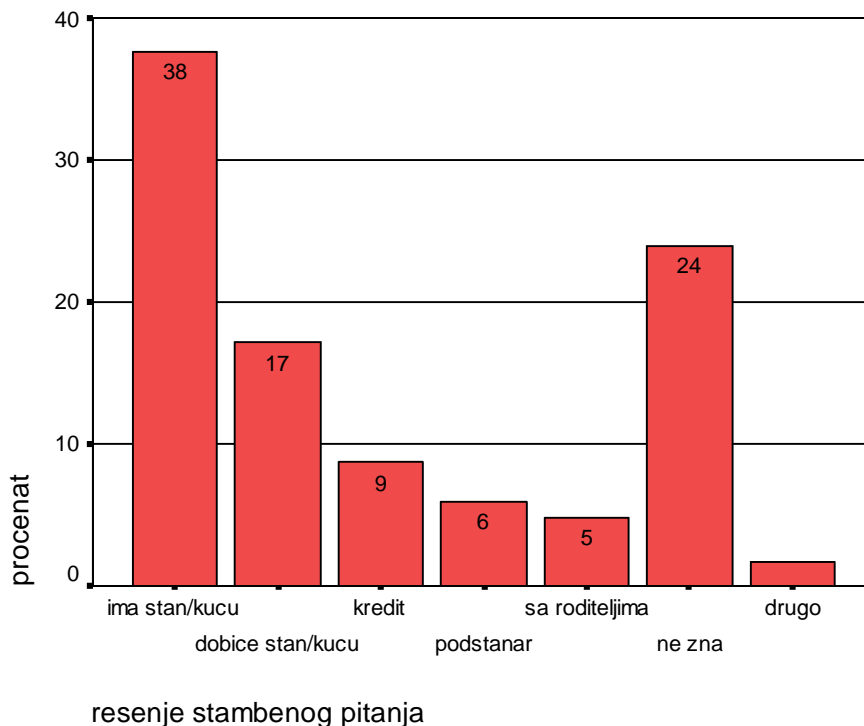
U kontekstu ovih podataka, interesantno je videti kako mladi vide rešenje svog stambenog pitanja. Grafikon 10 nam pokazuje da se mladi mogu grubo podeliti u dve kategorije: one koji ne znaju kako će doći do svog stana (24%) i one koji se

u rešenju stambenog pitanja oslanjaju na roditelje ili širu rodbinu, koja im je već namenila stan/kuću (56%). Veoma je neobičan podatak da od 38% mladih koji izjavljuju da već imaju stan/kuću, njih 72% istovremeno živi sa roditeljima! Objašnjenje bismo mogli naći u visokim troškovima samostalnog života koji mladi sebi, jednostavno, ne mogu priuštiti: podsetimo se da je 49% mladih nezaposleno, a čak 43% zaposlenih nemaju stalno nameštenje.

Svega 9% mladih smatraju da će svojim radom, uz uzimanje kredita, moći da dođu do sopstvenog stambenog prostora, što je inače, u razvijenim evropskim zemljama osnovni način da se postane vlasnik nekretnine.

Mogli bismo zaključiti da je perspektiva samostalnog života u sopstvenom stambenom prostoru za mlade u Srbiji veoma netipična za jedno savremeno potrošačko društvo u kojem se pojedinac stara sam o sebi: više od polovine mladih zavise od roditelja u pogledu rešenja stambenog pitanja, a jedna četvrtina uopšte ne vidi rešenje ovog važnog životnog pitanja.

Grafikon 10: Kako mladi vide rešenje svog stambenog pitanja

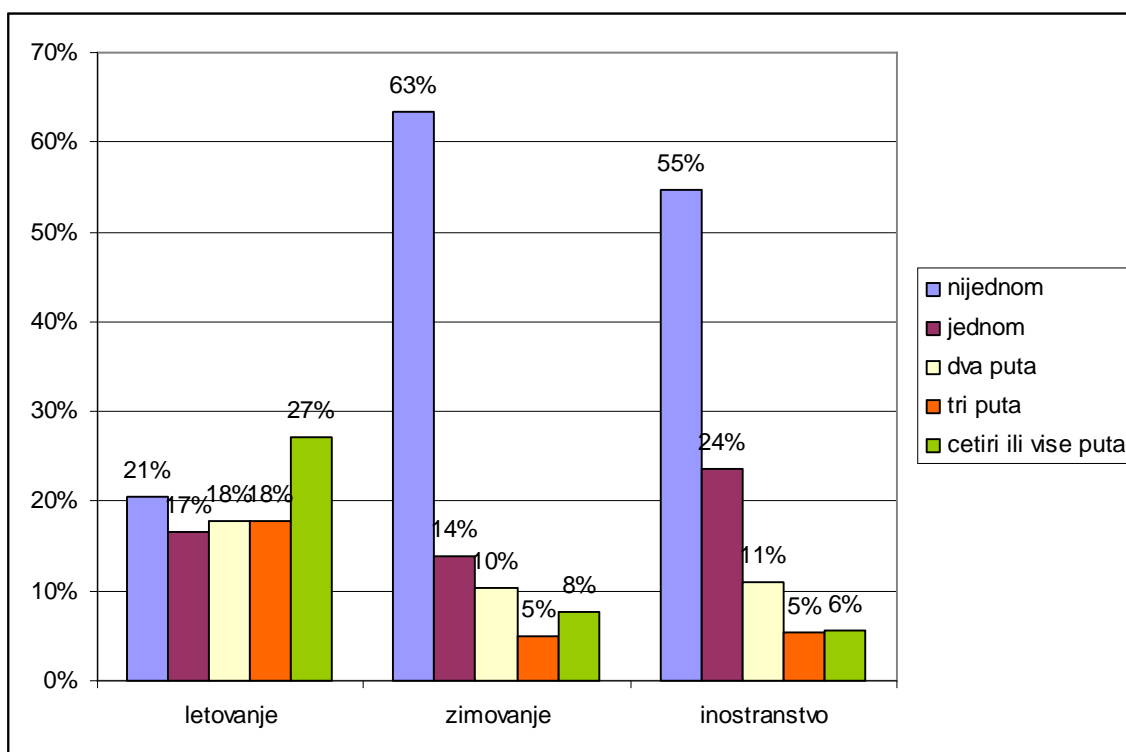
O materijalnom položaju mladih možemo takođe dosta da zaključimo na osnovu informacija o tome koliko putuju i koliko često sebi mogu priuštiti letovanje, zimovanje ili odlazak u inostranstvo.

Petina mladih u ispitanih 10 gradova nije bila nijednom na letovanju u poslednjih pet godina! Svega jedna četvrtina može sebi da priušti redovan odlazak na letovanje. Zimovanje i odlazak u inostranstvo mogu sebi retki da priušte. Ono što

je u razvijenim zemljama Evrope karakteristično za mlade – obilaženje i upoznavanje stranih zemalja, za mlade u Srbiji spada u domen luksuza: više od polovine ispitanih mladih starosti do 30 godina nije bilo u inostranstvu u poslednjih pet godina! Čak 63% sebi u tom periodu nije moglo priuštiti zimovanje.

U razvijenim zemljama EU veoma intenzivno putuje u inostranstvo upravo u dvadesetim godinama, kada je daleko lakše organizovati putovanje i po pristupačnijim cenama, nego u kasnijim godinama života kada posao i porodica nameću mnoga ograničenja. U Srbiji svega 6% mladih putuje van zemlje jednom godišnje, u proseku.

Grafikon 11: Raspodela mladih u pogledu učestalosti letovanja/zimovanja/odlazaka u inostranstvo, u poslednjih pet godina.

Za razliku od putovanja, kompjuter i pristup internetu, srećom, više nisu odlika samo malog broja privilegovanih mladih. 71% mladih ispitanih u 10 gradova poseduje računar, a njih 52% redovno koristi internet. To ne zaostaje mnogo za situacijom mladih koji žive na opštini Novi Beograd, gde 84% mladih ima kompjuter i pristup internetu (prema istraživanju grupe Lavina, 2005). Pa ipak, prema ovim podacima još uvek zaostajemo za drugim evropskim zemljama. Budući da su kompjuterska pismenost i pristup informacijama na internetu uslov bez kojeg se u savremenom svetu teško može zamisliti svakodnevni život, a posao još manje, bilo bi važno i dalje raditi na povećanju dostupnosti računara i obuci za korištenje istih.

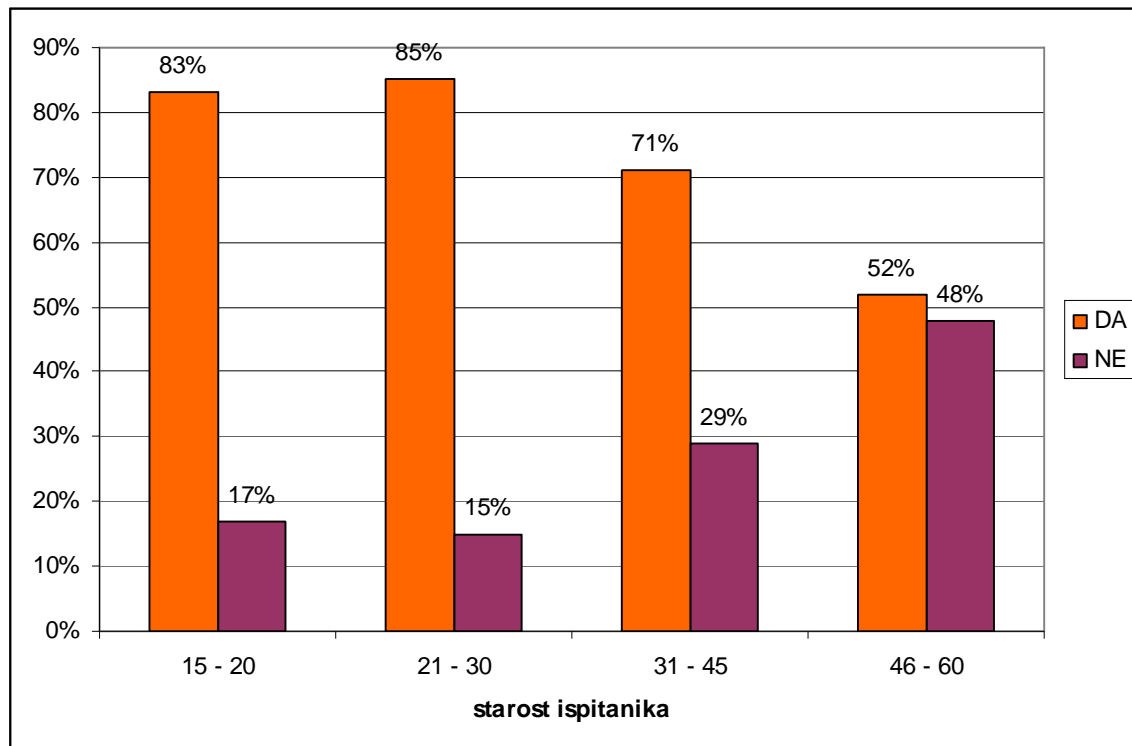
Perspektiva

Imajući u vidu do sada navedene rezultate, možemo pogledati kako mladi vide svoju perspektivu u svojim lokalnim sredinama: tj. koliko njih bi otišlo iz svog grada, kada bi im se ukazala prilika. U ovom istraživanju nismo specifikovali da li se radi o odlasku u veći grad ili odlasku u inostranstvo, pošto nas je interesovalo, pre svega, sa koliko mladih mogu računati pojedine opštine.

Dobijeni podaci, kako za mlade, tako i za uzorak u celini, najbolje govore o stepenu nezadovoljstva uslovima života u svojoj sredini i doživljaju nedostatka životne perspektive. Naime, ukupno 72% ispitanika u svih 17 gradova, otišlo bi iz svojih gradova ukoliko bi im se ukazala prilika. Spremnost za odlazak je veća u gradovima koji su ispitani krajem 2005. godine (u proseku 76%), a najmanja je u Kikindi (53%), Bečeju (64%) i Zaječaru (66%), te u Prijepolju (60%). Najalarmantnija situacija je u Užicu, koje bi napustilo čak 81% svih ispitanih građana! Slede Arilje (80%), Mionica, Krupanj i Bor, sa 79%.

Mladi, u proseku, pokazuju znatno veću spremnost da napuste svoj grad, u poređenju sa odraslima. Na uzorku od 10 gradova, ovu raspodelu pokazuje Grafikon 12. Najveći procenat ispitanika želi da napusti svoj grad u svojim dvadesetim godinama, u proseku njih 85%. Međutim, želja za odlaskom je veoma prisutna i kod najstarije kategorije ispitanika, koju mnogo toga vezuje za sredinu u kojoj živi: više od polovine građana starijih od 46 godina otišlo bi, kada bi im se pružila prilika.

Grafikon 12: Spremnost za odlazak iz svoje sredine, po uzrasnim kategorijama

Nezadovoljstvo mladih i, posledično, želja za odlaskom iz svoje sredine, najveća je u Arilju, odakle žele da odu gotovo svi ispitani mladi (95%). Slede Užice

(93%), Kosjerić i Krupanj (88%). Procenat mladih koji žele da odu »najmanji« je u Prijepolju (60%), Zaječaru (65%) i Valjevu (72%).

Ovi procenti bili bi verovatno nešto manji da smo pitali mlade za spremnost na iseljenje iz Srbije. Poslednje ankete među studentima pokazuju da bi 75% njih želelo da živi i radi izvan granica naše zemlje. Prema istraživanju iz 2002, više od polovine mladih bi napustilo zemlju kada bi im se ukazala prilika, a jedna šestina je tada već planirala odlazak u inostranstvo.

Problemi

Razlozi za odlazak iz svoje sredine, koje građani navode, ne razlikuju se mnogo između ispitanih gradova: nedostatak posla, loša finansijska situacija, nizak standard i nedostatak perspektive najvažniji su razlozi koje navode ispitanici svih uzrasta. U mlađoj populaciji značajni razlozi su i sledeći: nedostatak mesta za izlazak, slaba ponuda kulturnih i sportskih aktivnosti, te nedostatak mogućnosti za dodatno obrazovanje.

Izraženost ovih problema procenjivali smo u svim ispitanim gradovima. Izdajamo rezultate u 10 gradova ispitanih u oktobru 2005., pošto za njih imamo ujednačenu listu problema i skalu za procenjivanje izraženosti problema.

Tabela 2: Ocena važnosti problema mladih u lokalnim sredinama, za ceo uzorak u 10 gradova

Problem	Aritmetička sredina	Razlika u proceni u korist mladih/odraslih
Nezaposlenost	4,72	O+
Narkomanija	4,49	O+
Nedostatak kulturnih dešavanja za mlade	4,31	/
Alkoholizam	4,30	O+
Nedostatak podrške mladima od strane lokalne samouprave	4,24	M+
Delinkvencija i kriminal	4,20	O+
Nemogućnost dodatnog obrazovanja	4,20	/
Malobrojne i/ili neadekvatne mogućnosti za zabavu	4,10	M+
Siromašna ponuda sportskih i rekreativnih aktivnosti	3,80	M+

Kao što je i bilo očekivano, najveći prioritet ima u svim ispitivanim sredinama ima problem nezaposlenosti. Ocene koje su navedenim problemima davali mladi i odrasli veoma se malo razlikuju. Ipak, pošto smo analizu uradili na velikom uzorku, statistički značajne razlike ispoljile su se na sedam od predloženih devet problema. Odrasli su davali veće ocene važnosti globalnim problemima mladih u

našem društvu, problemima koji, mahom, nisu u nadležnosti lokalne samouprave: nezaposlenost, alkoholizam, narkomanija, delinkvencija i kriminal. Mladi su davali veće ocene važnosti od odraslih onim problemima na koje mogu da utiču u svojoj zajednici: malobrojne mogućnosti za zabavu i nedovoljna ponuda sportskih aktivnosti. Takođe, važno je da su mladi prepoznali važnost podrške koju im može pružiti lokalna samouprava i ocenili su nedostatak te podrške kao veoma istaknut problem.

Ispitanici su imali mogućnost da dodaju probleme koji nisu navedeni na listi, a izraženi su u njihovoj lokalnoj zajednici. Među ovim problemima učestaliji su: nedovoljna podrška porodice i škole mladima; pasivnost, nedostatak ambicija i ideja i otuđenost mladih; nedovoljan broj omladinskih organizacija, akcija i kampova; zagađenost, zapuštenost i nečistoća; loš saobraćaj; korupcija...

Navedeni problemi se odražavaju i u razmišljanjima ispitanika o tome šta bi trebalo da se promeni u njihovoj sredini, da bi većina mladih ostala i bila srećna. Ova razmišljanja mogu da predstavljaju dobar putokaz, kako omladinskim grupama, tako i lokalnim vlastima i različitim udruženjima građana, za planiranje zajedničkih akcija.

Razlozi za nezadovoljstvo koje smo utvrdili u našem istraživanju, podudaraju se sa izvorima nezadovoljstva i razlozima za iseljenje, koje su utvrdile druge studije: mala ili nikakva mogućnost zapošljavanja (posebno u svojoj struci), mala ili nikakva mogućnost da se na poslu (ako se do njega dođe) dobro zaradi tako da se može pristojno živeti, mala ili nikakva mogućnost da se dođe do stana da bi se, u odgovarajućem dobu mogla osnovati sopstvena porodica i, poslednje ali ne i najmanje važno za visokoobrazovane, mogućnost stručnog napredovanja u sopstvenoj oblasti (Centar za proučavanje alternativa, 2002).

Pitali smo ispitanike, mlade i starije građane, da navedu tri promene koje bi doprinele da se mladi zadrže u gradu i da vode kvalitetniji život.

Prema učestalosti odgovora izdvojili smo u Tabeli 3 sledeće uslove za ostanak mladih:

Tabela 3: Šta treba promeniti da bi većina mladih ostala i bila srećna

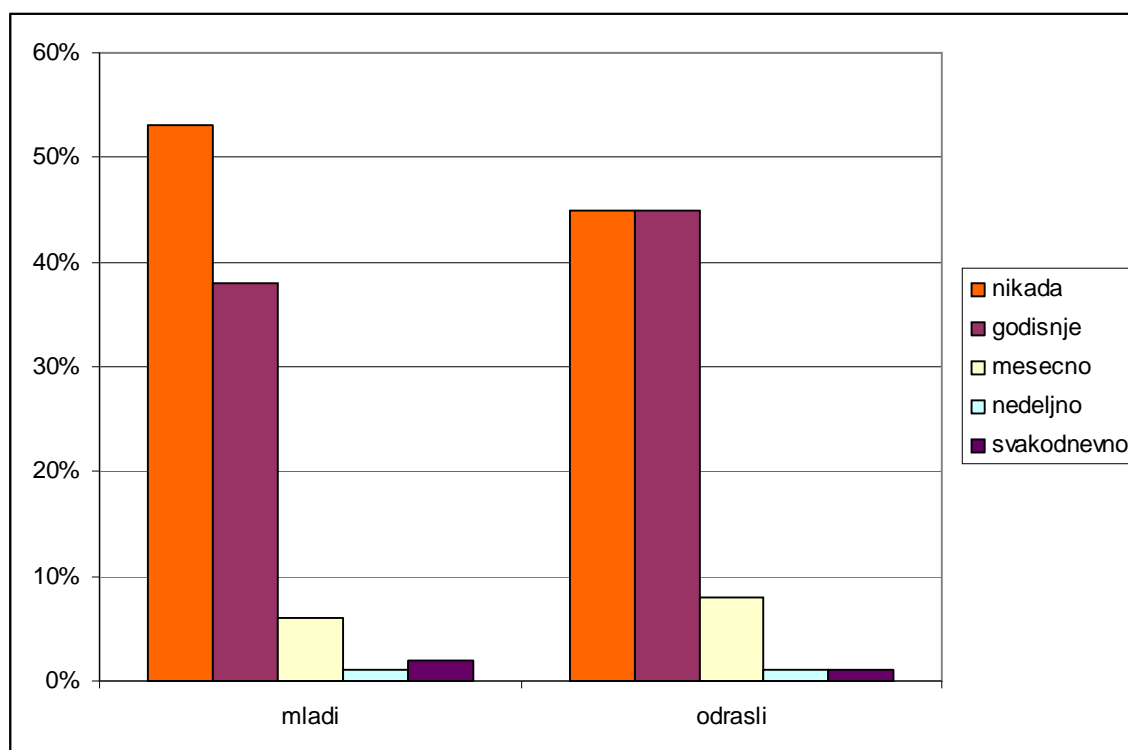
1.	Više mogućnosti za zaposlenje, nova radna mesta	59%
2.	Više kulturnih i sportskih sadržaja	32%
3.	Bolja ponuda mesta za izlazak	21%
4.	Veći standard, bolja ekonomska situacija	21%
5.	Otvaranje novih smerova, viših škola i fakulteta, bolje mogućnosti za nastavak školovanja	19%
6.	Kvalitetniji javni servisi, bolja infrastruktura, smanjenje zagađenosti, uređenje grada	15%
7.	Uključivanje mladih u rešavanje problema, aktivizam mladih i aktivnosti usmerene ka mladima	8%

Iako su predlozi mladih i starijih ispitanika podudarni kada su u pitanju navedeni prioriteti, ipak su uočene i neke razlike: odrasli stavljaju veći naglasak na otvaranje novih radnih mesta za mlade i poboljšanje infrastrukture. Iz ugla mladih, veoma je važna bolja ponuda kulturnih, sportskih i zabavnih sadržaja, kao i veće mogućnosti za dalje školovanje.

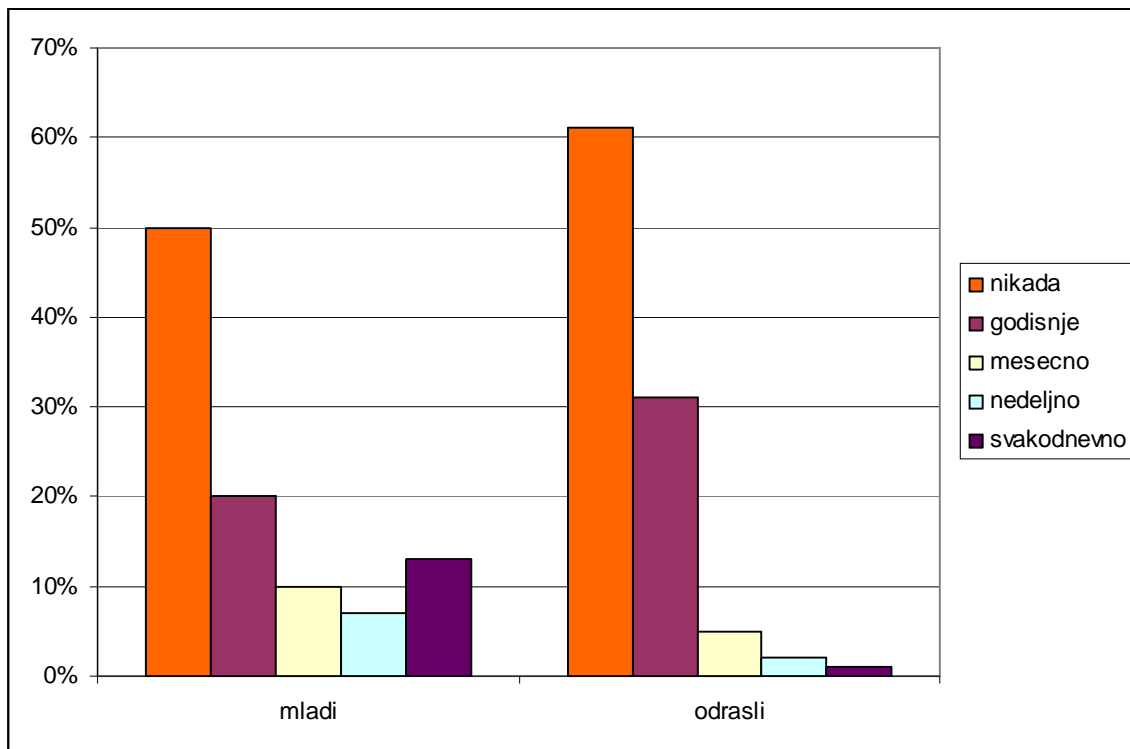
Budući da se pokazalo da su građani, a naročito mladi, nezadovoljni ponudom kulturnih, sportskih, zabavnih, obrazovnih, poslovnih i drugih mogućnosti u svojoj sredini, želeli smo da utvrdimo koliko često ispitanici putuju do drugih, većih gradova da bi zadovoljili svoje potrebe.

Mobilnost grupa mladih i starijih ispitanika se značajno razlikuje za sve ispitane potrebe, osim zaposlenja, zato ćemo rezultate prikazati odvojeno po grupama.

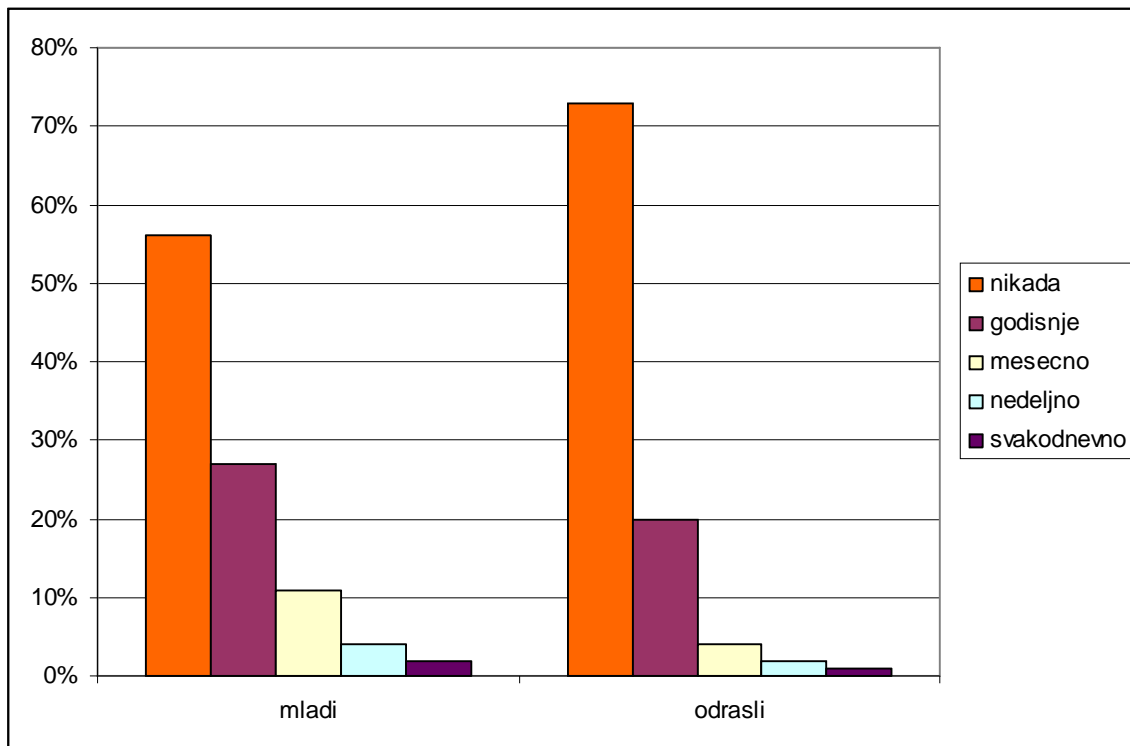
Grafikon 13: Učestalost putovanja za druge gradove radi zadovoljenja potreba vezanih za zdravstvenu zaštitu

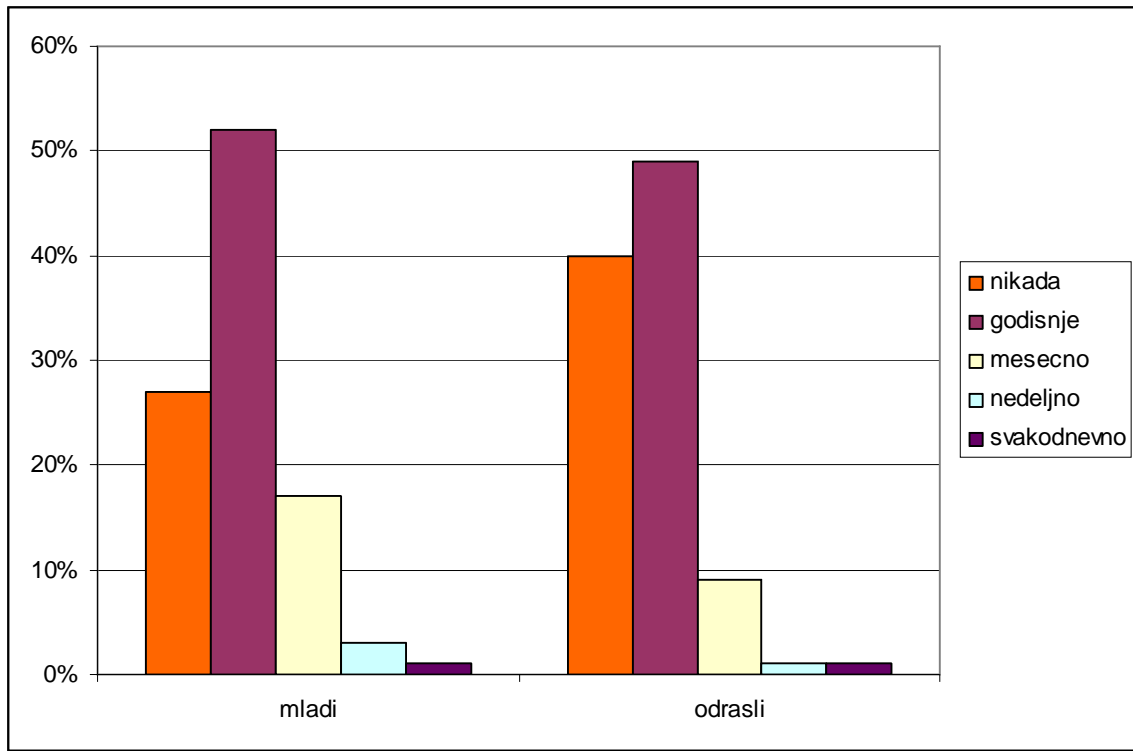
Grafikon 13: Učestalost putovanja za druge gradove radi zadovoljenja potreba vezanih za obrazovanje

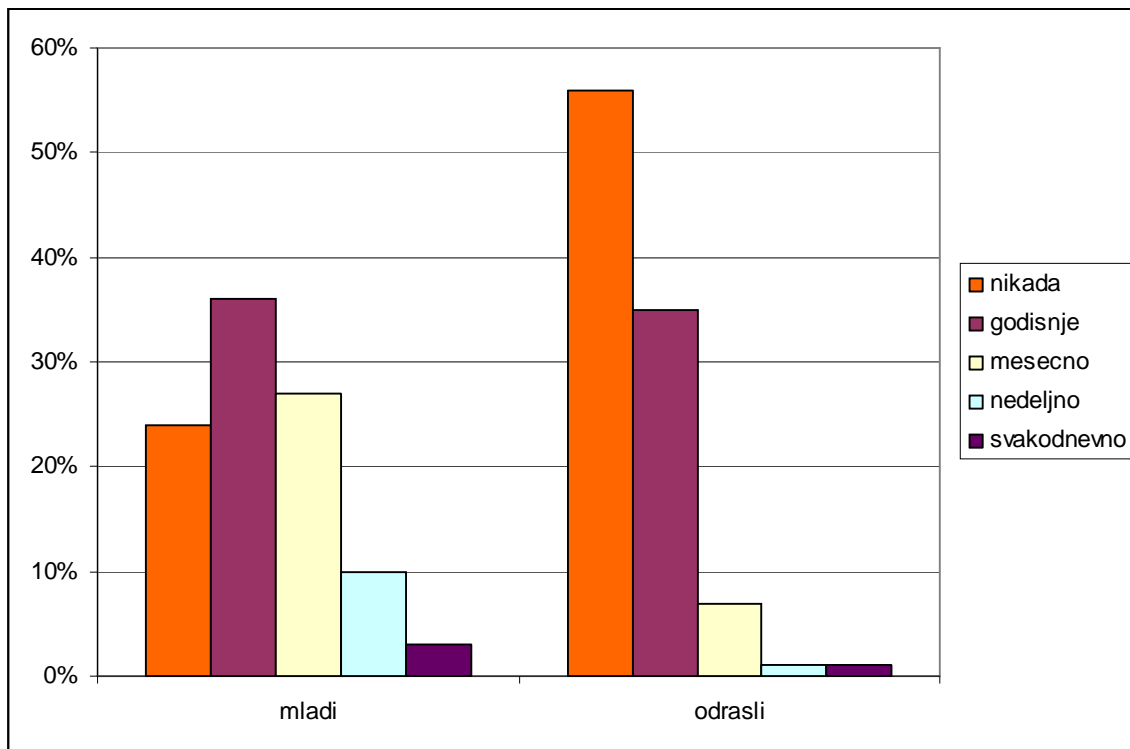
Grafikon 13: Učestalost putovanja za druge gradove radi zadovoljenja potreba vezanih za sport i rekreaciju

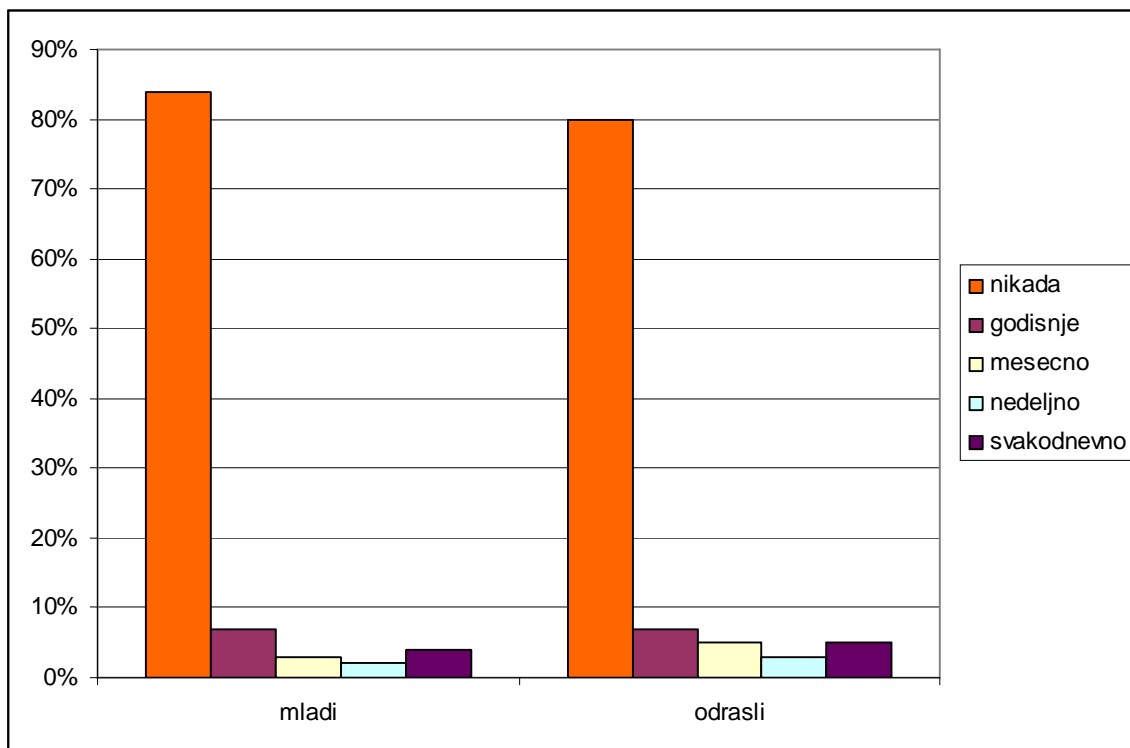
Grafikon 13: Učestalost putovanja za druge gradove radi zadovoljenja potreba vezanih za kulturne manifestacije

Grafikon 13: Učestalost putovanja za druge gradove radi zadovoljenja potreba vezanih za zabavu i izlaske

Grafikon 14: Učestalost putovanja za druge gradove radi zadovoljenja potreba vezanih za zaposlenje

Na osnovu prikazanih rezultata, možemo zaključiti da je mobilnost stanovništva generalno slaba i da su u više od 50% ispitanih građana ne zadovoljava svoje

potrebe za zdravstvenom zaštitom, obrazovanjem, sportom i rekreacijom i zaposlenjem izvan svog mesta prebivališta, kojim su, kako smo videli, nezadovoljni upravo zato što ima slabu ponudu mogućnosti za sport, zabavu, kulturu, posao...

Mladi pokazuju najveću mobilnost kada su u pitanju zabava i izlasci, mada čak četvrtina mladih ne odlazi u druga mesta ovim povodom čak ni jednom u godinu dana. Nešto više od 15% odlazi redovno, nekoliko puta mesečno, u druge gradove radi posećivanja kulturnih manifestacija, ali opet, nešto preko jedne četvrtine mladih to ne čini gotovo nikada.

Kada uporedimo podatke o mobilnosti i podatke o potrebama građana i njihovom nezadovoljstvu mogućnostima koje imaju u svojoj lokalnoj sredini za zadovoljavanje tih potreba, možemo zaključiti da su građani u velikoj meri zarobljeni u svojim lokalnim okvirima. Uzmimo, na primer, potrebu za zaposlenjem. Procenat ispitanika koji putuju svakodnevno u drugi grad radi posla, neznatan je. Tako mali broj možemo objasniti, s jedne strane, time što u uzorku imamo veliki broj nezaposlenih i time što i drugi gradovi imaju sličan problem nezaposlenosti. S druge strane, razlog za tako malu mobilnost može da leži u tome što su prosečna primanja suviše niska, a da bi se pojedinac odlučio da prihvati posao u drugom mestu. Naime, troškovi putovanja do radnog mesta i nazad ili iznajmljivanja stana u drugom gradu, »odneli« bi veliki deo ličnog dohotka. Iako procentualno nisu učestali, odgovori ispitanika koji ukazuju na probleme u saobraćajnim vezama u lokalnoj sredini pomažu nam da razumemo razloge slabe mobilnosti stanovništva. Nedostatak javnog saobraćaja, naročito u noćnim satima, pogađa pre svega mlade. Slabiju mobilnost vezanu za sport i rekreaciju, u odnosu na kulturu i zabavu, možemo objasniti upravo time što su sportske i rekreativne aktivnosti po pravilu redovne i zahtevaju, opet, veliki izdatak.

Rešenja: intervencija države i participacija u lokalnoj sredini

I Intervencija države

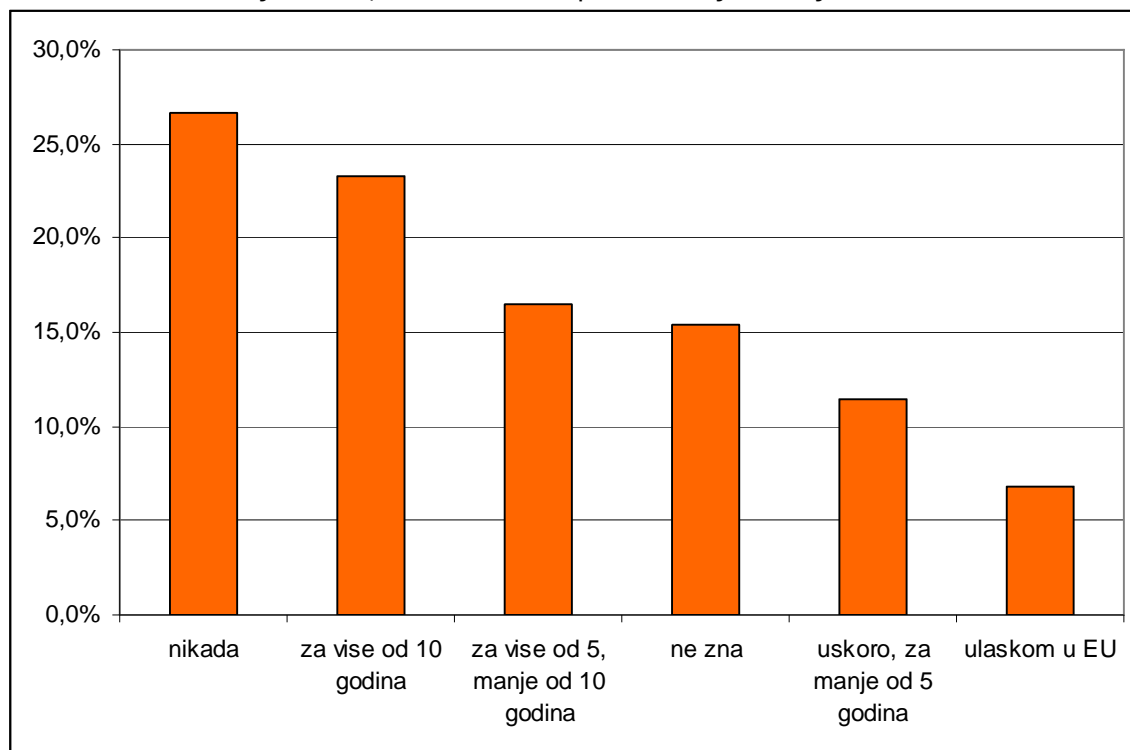
Ispitanike mlađe od 30 godina pitali smo šta očekuju da država učini kako bi mladi u Srbiji bili zadovoljniji. Odgovore smo rangirali prema učestalosti, u Tabeli 4. Takođe smo pitali mlade, kada očekuju da će se desiti promene koje bi država trebalo da napravi. Odgovore smo rangirali u Tabeli 5. Očekivanja od države su, s jedne strane, adekvatna – budući da većina mladih očekuje promene u oblastima koje su u nadležnosti republičkih organa. S druge strane, mnoga očekivanja su široka i opšta, kao što je povećanje životnog standarda ili otvaranje novih radnih mesta. Ipak, treba istaknuti da većina mladih očekuje od države jasnu podršku i brigu o mladima, koju će država iskazati kroz a) izdašniju finansijsku pomoć organizacijama koje se bave problemima mladih; b) donošenjem državne strategije o mladima i c) ponovnim osnivanjem ministarstva za pitanja mladih.

Tabela 4: Šta država treba da učini da bi mladi u Srbiji bili zadovoljniji?

1.	Pružiti podršku mladima (finansiranjem oml. organizacija, donošenjem državne strategije, osnivanjem ministarstva za mlade...)	27.6%
2.	Povećati životni standard	24%
3.	Obezbediti zaposlenje, otvoriti nova radna mesta	23.3%
4.	Obezbediti bolje uslove za školovanje, unaprediti obrazovanje	14.9%
5.	Brinuti se o talentima	6.9%
6.	Ne zna	5,8%
7.	Organizovati više kulturnih i sportskih manifestacija	4%

*** ispitanici su mogli davati više odgovora

Grafikon 15: Očekivanja mladih, kada će doći do promena koje očekuju od strane države

Na žalost, iz Grafikona 15 vidimo da mladi nemaju mnogo poverenja u državu i smatraju da će ona neophodne promene vršiti sporo. Malo više od četvrtine ispitanika su pesimisti i veruju da država neće nikada učiniti promene koje bi donele boljitak mladima. Svega 11% smatra da će se promene osetiti već u narednih pet godina.

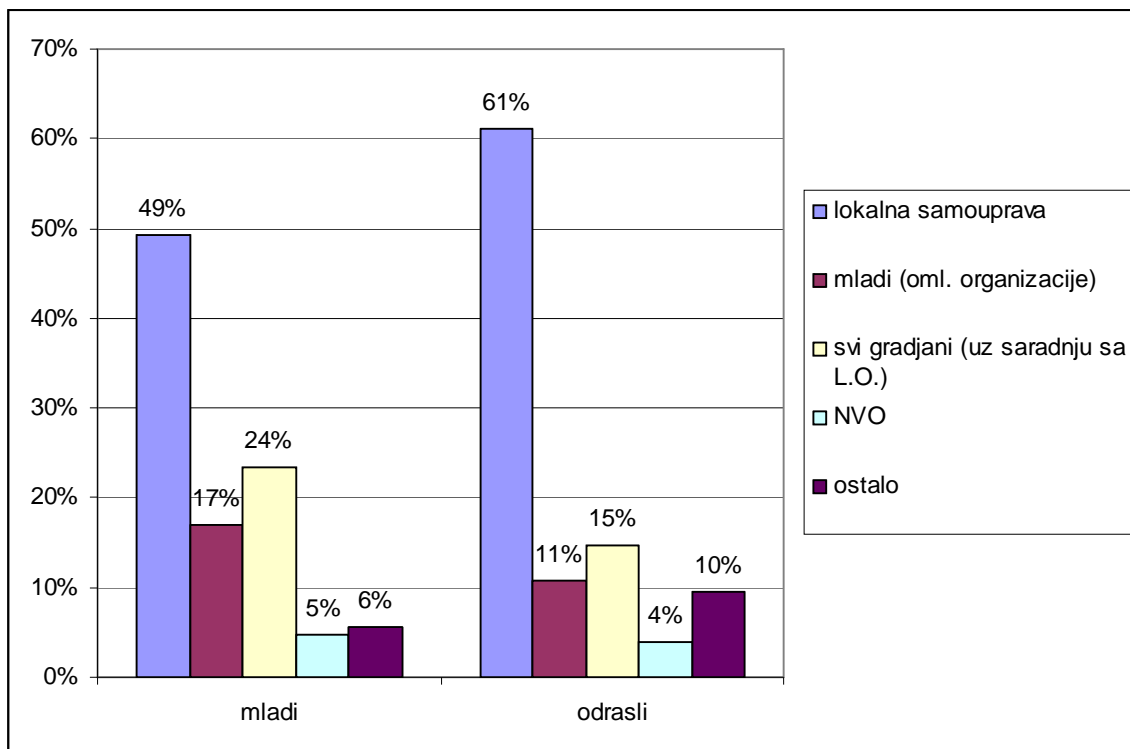
II Participacija

Budući da mladi od države očekuju mnogo, ali su pripravnici na dugo, pa čak i uzaludno čekanje, videćemo kakvo je stanje po pitanju participacije mladih u lokalnoj sredini i koliko ih odrasli vide kao aktivne učesnike u rešavanju bitnih

problema, a koliko sebe opažaju kao zainteresovane i kompetentne za participaciju u životu lokalne zajednice.

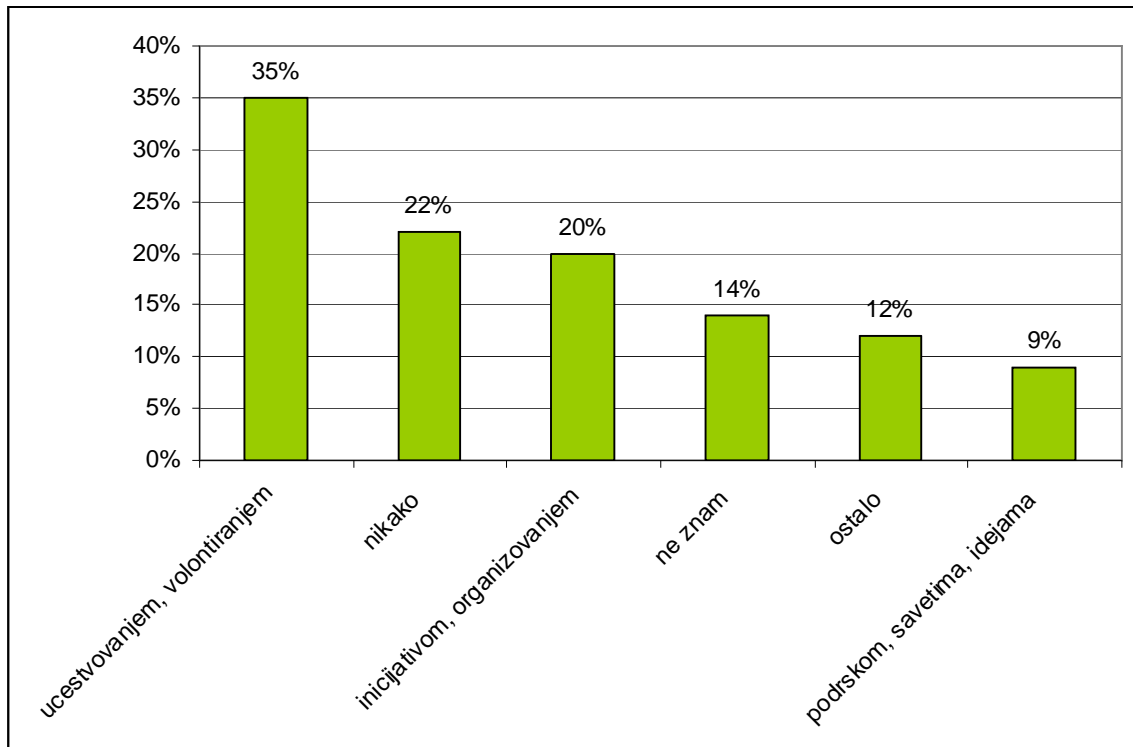
Kao prvo, interesovalo nas je koga građani vide kao nosioca glavne uloge u rešavanju problema mladih u njihovoj sredini.

Grafikon 16: Ko je nosilac glavne uloge u rešavanju problema mladih, prema mišljenju mladih i odraslih

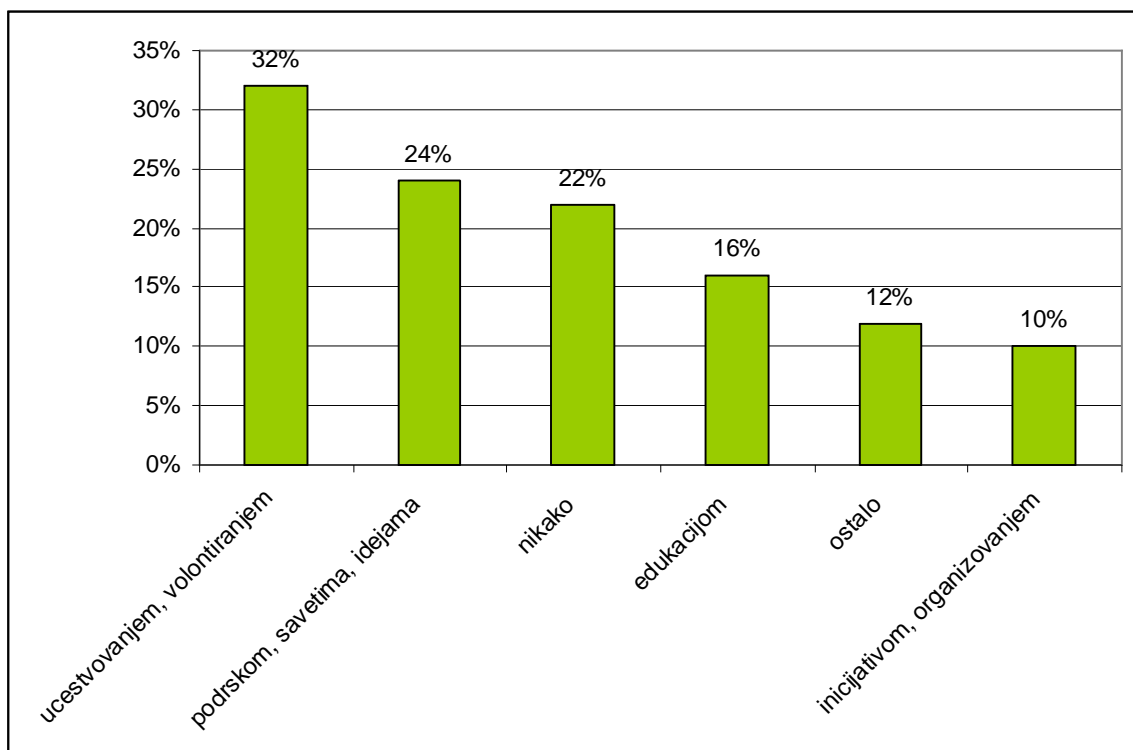

ostalo: stručnjaci, predsednik države, vlada, prosvetni radnici...

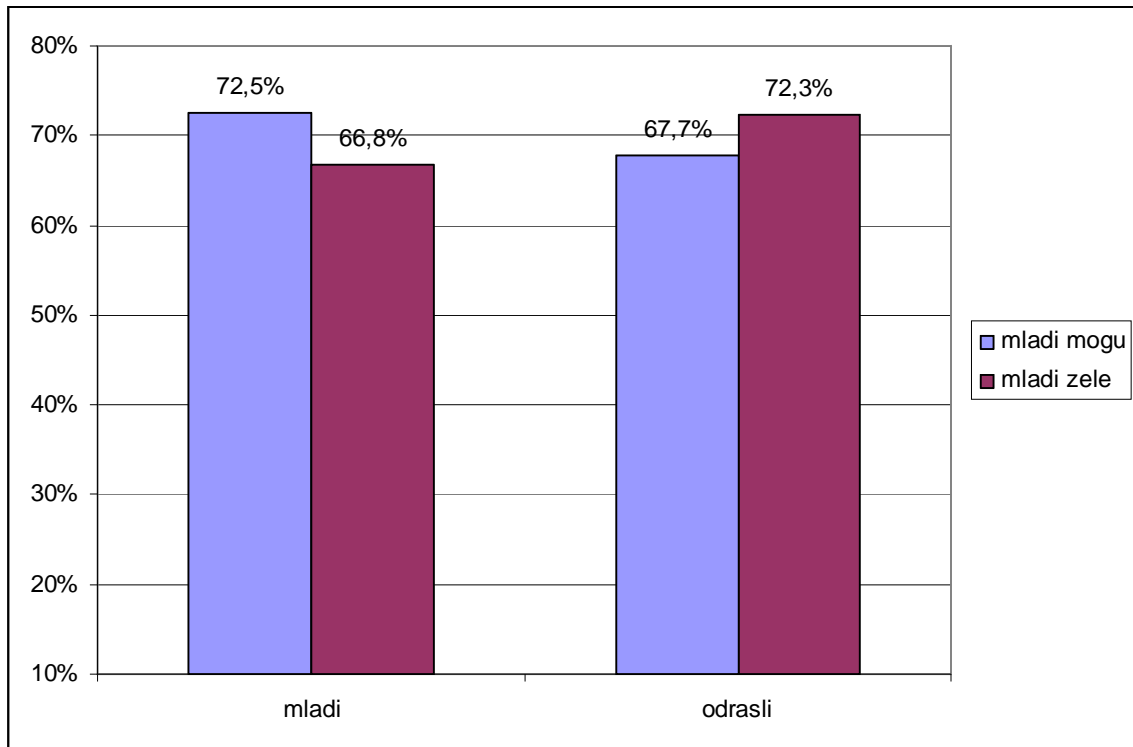
Grafikon 17: Prepoznavanje sopstvene uloge u rešavanju problema mladih – mladi ***

Grafikon 18: Prepoznavanje sopstvene uloge u rešavanju problema mladih

Grafikon 19: Opažanje mladih kao grupe koja može/želi da rešava probleme u gradu

Ne postoji raskorak između grupe mladih i grupe odraslih, u percepciji mladih kao aktivnih aktera u rešavanju lokalnih problema. Mladi u nešto većoj meri od odraslih smatraju da mogu da rešavaju probleme u svojoj sredini. Odrasli, s druge strane, u nešto većoj meri (razlika je statistički značajna) veruju da mladi žele da rešavaju probleme, dok mlađi ispitanici pokazuju u celini nešto više rezerve prema motivisanosti sopstvene uzrasne grupe za aktivno učešće u rešavanju lokalnih problema.

Možemo zaključiti da blizu oko dve trećine građana smatra da su mladi i kompetentni i motivisani da budu aktivni učesnici u menjanju lokalne zajednice.

Naspram verovanjima o participaciji, stoje objektivni podaci o učešću mladih u akcijama usmerenim na rešavanje problema u svojoj sredini. Oni su mnogo manje optimistični. Naime, iako većina mladih sebe vidi kao zainteresovane (67%) i sposobne (73%) za rešavanje problema, samo trećina mladih (31.1%) je barem jednom uzela učešće u akciji kojom je rešavan neki lokalni problem. Još je manji broj onih koji su bili inicijatori tih akcija (9.1%). Procenat mladih koji su u vreme sprovođenja istraživanja razmišljali o pokretanju inicijative za rešavanje nekog lokalnog problema nešto je veći: 18.1%.

Problemi u čijem su rešavanju mladi učestvovali odnose se na sledeće oblasti: ekologiju (čišćenje grada, čišćenje školskog dvorišta, uređenje zelenih površina); humanitarne akcije (pomoć izbeglicama, volontiranje u Crvenom Krstu); organizovanje kulturnih dešavanja, prevencija AIDS-a, narkomanije i alkoholizma; aktiviranje mladih izviđača; osnivanje sportskih klubova; rešavanje

infrastrukturnih problema (izgradnja ulice, problem rasvete); davanje krvi; seksualno obrazovanje...

Inicijative koje mladi žele da pokrenu odnose se na sledeće: organizacija obrazovnih/kulturnih/sportskih akcija; ekološke akcije; akcije za zapošljavanje mladih; organizovanje aktivnosti za decu; razvijanje turizma; izgradnja bazena; prevencija narkomanije...

Još jedan, mada ne osobito pouzdan, pokazatelj motivisanosti mladih na participaciju u rešavanju lokalnih problema, jeste i spremnost da volontiraju u nekom od udruženja koja se bave pitanjima mladih. Na ovo pitanje pozitivan odgovor je dalo čak 76% mladih.

Relativno nizak procenat aktivnog učešća mladih može se bolje razumeti kada znamo da čak 42.5% ispitanih mladih ne zna ništa o organizacijama koje se bave pitanjima mladih u njihovoj sredini. Još 42% je čulo za neke organizacije, ali ne zna šta rade. Svega 8.5 % je učestvovalo u sprovođenju programa omladinskih organizacija, a 2.7% je bilo korisnik nekog od programa.

Odrasli pokazuju sličan stepen (ne)informisanosti o omladinskim organizacijama ili udruženjima građana koja imaju programe namenjene mladima.

Stepen informisanosti je veoma različit u ispitivanim gradovima. Najniži je u Ubu, Mionici i Krupnju, a najveći u Šapci, Valjevu i Kosjeriću. Kao ilustraciju prikazali smo u Grafikonu 17 procenat odgovora u dve od nekoliko ponuđenih kategorija. Jednu, koja ilustruje potpunu neobaveštenost i jednu koja ilustruje obaveštenost, ali bez aktivnog učestvovanja (u smislu korisnika ili sprovođenja programa). Ove razlike mogu se dobrim delom objasniti brojem aktivnih organizacija u ispitivanim gradovima i, naravno, uspehom njihove promocije u lokalnoj sredini.

Grafikon 17: Procenat informisanih i neinformisanih građana o postojanju i delovanju omladinskih organizacija

